

ARTICULUS III

Quotuplex distinguatur scientia Dei

13. Diximus scientiam vel cognitionem divinam ad omnem prorsus veritatem vel rationem quomodolibet cognoscibilem extendi, quemadmodum eruitur ex infinita illius perfectione ac præstantia. Et quamquam scientia hæc in se quidem una est ac simplicissima, potest tamen diversimode a nobis considerari per conceptus inadæquatos, atque adeo pro commodiore rei tractatione multipliciter dividi sive pro varietate objectorum, ad quæ terminatur, sive pro varietate modi, quo terminatur, sive pro muneribus, quæ circa res exercet. Et primo quidem scientia Dei alia est *necessaria*, alia *libera* vel *contingens*. Necessaria dicitur scientia divina respectu eorum, quæ ita mente representantur, ut non poterint aliter representari: talis est cognitio, quam Deus habet, sui ipsius et possibilium omnium. Libera vel contingens dicitur respectu eorum, quæ ita representantur, ut poterint absolute aliter representari; quia nimirum, quamvis de facto sunt certo modo, poterunt tamen non esse, vel aliter esse, ac tunc aliter representata fuissent in divina scientia: hujusmodi est scientia Dei circa mundi existentiam vel hanc meam scriptionem. Si enim Deus noluisset condere mundum, non ut actu existentem illum, sed ut pure possibilem nosset; et similiter nisi voluisset libere me creare, vel mecum ad scribendum concurrere, profecto non vidisset hanc scriptionem ut existentem pro hac temporis differentia.

Scientia Dei
necessaria

et libera
vel contingens:

scientia
simplicis
intelligentiæ,
visionis
ac mediæ;

14. Secundo dividitur scientia Dei in scientiam *simplicis intelligentiæ* ac *visionis* (1), quam divisionem nostrates inadæquatam esse contendunt, tertiumque membrum addunt scientiæ *mediæ*. Scientia simplicis intelligentiæ, prout opponitur visioni (nam solet etiam dici, præsertim ab antiquis,

(1) Vide S. Thom. (1 p., quæst. 14, art. 9; 1.º *Contr. Gent.*, cap. 66, argum. 7; *de verit.* quæst. 2, art. 9, ad 2.um; 3.º dist. 14, quæst. 1, art. 2, solut. 2.^a). S. Bonavent., (1.º dist. 39, art. quæst. 3). Cajetan., Molin., et passim interpretes S. Thomæ, in 1.^{am} part., quæst. 14, art. 9), Suarez (*De Deo*, lib. 3, cap. 4), etc.

per oppositionem ad scientiam approbationis), est ea quæ versatur circa res mere possibles, vel certe circa quidditates abstractas ab omni existentia sive habita sive habenda (1). Scientia vero visionis est, qua Deus cognoscit res existentes prout tales: quo pacto intuetur non solum se ipsum, sed res omnes, quæcumque in quavis temporis differentia existent, sive quamdiu existunt in se ipsis, sive etiam quamdiu in se ipsis non existunt, atque adeo etiam præteritas ac futuras, quia divinæ intuitioni reapse nihil est præteritum aut futurum, sed omnia præsentia secundum illud tempus, in quo reali existentia potentiuntur. Vocatur porro hæc scientia 'visionis' mutuato nomine ex oculorum intuitu, qui nihil percipere possunt nisi existens in se a parte rei (2). Objectum itaque scientiæ simplicis intelligentiæ, sunt essentialiter eorum cum suis proprietatibus ac prædicatis necessariis, et generatim propositiones simpliciter necessariae atque æternæ veritatis, et propterea solet etiam ad illam revocari cognitio impossibilium et chimærarum, tum quia oppositorum eadem est ratio vel cognitio, tum quia hæc tandem important repugnantiam et impossibilitatem necessariam quarumdam rationum vel quidditatum, quæ non potest latere intellectum divinum penetrantem ipsas quidditates. Similiter negationes, carentiæ ac mala contingentia ad objectum scientiæ visionis revocantur.

Cæterum quod voces attinet, notat P. Didacus Ruiz de Montoya; se apud Auctores Aquinate antiquiores non reperisse nomen *scientiæ visionis*, sed cognitionem actu existentium ab illis designari nomine *præscientiæ* (3), nomen vero *simplicis intelligentiæ* vel *notitiæ* usurpari ab iisdem in alio sensu longe diverso ad significandam cognitionem rei vel

alia
simplicis
intelligentiæ
acceptio.

(1) Si rationem appellationis quæras, *simplex notitia dicitur*, inquit Angelicus, *non ad excludendum respectum scientiæ ad scitum, qui inseparabiliter omnem scientiam comitatur; sed ad excludendum admixtionem ejus, quod est extra genus notitiæ, sicut est existentia rerum, quæ non addit scientia visionis, vel ordo voluntatis ad res scias producendas, quem addit scientia approbationis; sicut etiam ignis dicitur corpus simplex, non ad excludendum partes essentielles ejus, sed commixtionem extraneis*. *De verit.*, quæst. 3, art. 3 ad octavam.

(2) Cfr. S. Thom., 1 p., quæst. 14, art. 9, fin. corp.

(3) *De Scientia Dei*, disp. 17, sect. 4, num. 1.

actus, quæ non habeat ex parte voluntatis adjunctam approbationem vel beneplacitum: qua acceptione dicuntur peccata cognosci a Deo *simplici intelligentia* seu *notitia*, quia nimirum non possunt ab illo approbari (1). In hac significatione, ut vides, scientia *simplicis intelligentiæ* non *visionis*, sed *approbationis* duntaxat opponitur scientiæ, quæ est membrum alterius divisionis mox declarandæ.

Scientia *media* inter simplicem intelligentiam et visionem, quam Thomiste vehementer impugnant, nostrates pro virili defendunt, est cognitio conditionate futurorum, quæ profecto non considerantur ut pure possibilis nec ut actu et absolute existentia in aliquo tempore, sed ut exitura vel non exitura, si conditio aliqua poneretur, quæ tamen de facto non ponitur. Quapropter scientia ista objectum considerat in statu diverso a statu pure possibilitatis et actualis existentiæ, ac propterea tamquam membrum distinctum divisionis a nostris scriptoribus proponitur, ac *media* dicitur, quasi medium tenens inter scientiam simplicis intelligentiæ et visionis. Quia quamvis aliquid de utraque participare videatur, re tamen vera diversificatur. De scientia quidem simplicis intelligentiæ participat, quod tandem objecta conditionate tantum futura, nunquam absolute existunt, sed remanebunt pure possibilis; sed quia non considerantur præcise ut *possibilia*, sicut consideratur suum objectum a scientia simplicis intelligentiæ, sed ut exitura, si conditio quædam poneretur; non possunt propriè ad hanc scientiam pertinere. De scientia etiam visionis nonnihil participat scientia conditionate futurorum, quia objectum considerat ut existens; sed differt ab illa, quia non respicit aliquid, quod absolute futurum est, sed tantum esset, si poneretur conditio. Verum hæc nunc delibasse sufficiat, quæ postea fuso calamo discutienda erunt.

15 Affinis est huic secundæ divisioni illa alia in *abstractivam* et *intuitivam*. Intuitiva ex communi persuasione coincidit cum scientia visionis, quamquam nonnulli Patres sancti etiam pure possibilis interdum dicant Deum *intueri* vel *videre* (2), nimirum ad exprimendam claritatem divinæ

(1) Vide P. Ruiz de Montoya, *ibid.* num. 2 et 3.

(2) Vide Ruiz de Montoya, *disp.* 17, sect. 4, num. 7-12.

Scientia
abstractiva
et intuitiva;

cognitionis. Scientia vero abstractiva coincidit cum scientia simplicis intelligentiæ. Quia in re audiendi non sunt pauci quidam Doctores, qui vel etymon vocis vel alia non satis firma fundamenta respicientes, a communi sensu cæterorum recesserunt (1).

Cæterum plane vides, diversitatem scientiarum duplicis hujus postremæ divisionis non esse intrinsecam et subjectivam, sed penitus extrinsecam ac mere desumptam ex diversa objectorum conditione (2). Ut enim scite observat P. Ludovicus de Molina, «neque ex eo quod objecta existant extra causas, scientiæque divina dicatur visionis comparatione eorum, ulla major evidentia, claritas aut perfectio advenit scientiæ divinæ, quæ æque clara et perfecta notitia esset eorundem objectorum comparatione, esto nunquam futura essent. Quare distinctio hæc nihil omnino diversitatis facit ex parte scientiæ Dei, sed solum ex parte objectorum; cum tamen in nobis notitia intuitiva, quæ pendet ab existentia objecti, estque experimentalis notitia illius (ut quest. 1, art. 2, disp. 4, explicatum est) distincta sit specie ab abstractiva; multumque illam evidentia ac perfectione superet» (3).

16. Deinde dividi potest scientia Dei in *speculativam* et *practicam*. Speculativa sistit in mera rerum contemplatione, nec ulterius ordinatur ad dirigendam earum operationem; qualis est scientia, quam Deus habet, sui ipsius et mere possibilium (4). Practica est, quæ ad dirigendam operatio-

Diversitas
membrorum
duplicis hujus
divisionis
non est intrinseca,
sed
extrinseca.

Scientia
speculativa
et practica;

(1) Vide Ruiz de Montoya, *loc. cit.*, sect. 4 et 5, ubi fuse et egregie de his. Cfr. Suarez, *Metaphys.*, disp. 30, sect. 15, num. 39-40.

(2) Cfr. S. Thom. *de verit.*, quest. 2, art. 9, ad 2.^{am}

(3) Molina, *In 1.^{am} part.*, quest. 14, art. 9 medio.

(4) Vide S. Thom. (1 p.) quest. 14, art. 16 corp.; 1.º Sententiar. in prologo; *de verit.* quest. 3, art. 3; Albert. M. (*Prim. part.*, quest. 60, membr. 4, art. 2); Halens. (*Prim. part.*, quest. 23, membr. 1); Capreol. (1.º dist. 35, art. 2, conclus. 1); Cajetan., Vazquez, Molina (*In 1.^{am} part.* quest. 14, art. 16); Suarez (*De Deo*, lib. 3, cap. 4, art. 3); Valentia (*In 1.^{am} part.*, disp. 1, quest. 14, punct. 8, *Tertium attributum*...); Ruiz de Montoya (*disp.* 16, sect. 1), aliosque.

Nihilominus Scotus, licet concedit hoc esse probabile, arbitratur, probabiliter quoque defendi posse, scientiam Dei circa se ipsum practicam esse. Sed Scotum fuse refutant Ruiz de Montoya et Suarez locis citatis.

nem ordinatur, Deus enim nihil temere efficit, sed prælucente, ac dirigente perfectissima notitia, quæ modum operandi convenientissimum demonstrat. Notat porro S. Thomas (1) tripliciter dici posse scientiam aliquam speculativam et practicam. Speculativa dicitur α) *ex parte objecti*, quia nempe versatur circa objectum non operabile, saltem ab illo qui talem scientiam habet: qualis est scientia hominis de rebus naturalibus vel divinis. β) *Ex parti modi*, quia quamvis objectum sit operabile, scitur modo, qui non conducit ad operationem: ut si, v. g., cognoscatur domus secundum omnes partes ejus per definitiones ac divisiones ac prædicata universalis, cognitio reapse practica non est. γ) *Respectu finis*, quando videlicet, quamvis res sit operabilis, v. g. domus, et etiam operabili modo cognoscatur, intelligendo, quo pacto fieri debeat, tamen cognitio hæc non ordinatur hic et nunc ad operationem, ut si quis artem architectonicam addiscat solius cognitionis gratia. Cognitio itaque, quæ primo modo est speculativa, dicitur simpliciter speculativa; quæ vero est speculativa secundum modum et finem, dicitur speculativa secundum quid, et secundum quid practica. Et ex opposito scientia potest esse practica iisdem tribus modis: quæque est practica respectu finis, dicitur simpliciter practica, quia ejusmodi cognitio non potest etiam non esse practica ex parte ipsius objecti et modi. Unde jam clare patet, quomodo scientiam, quam Deus habet de se ipso, dicenda sit cum communi omnium sensu speculativa; scientia autem creaturarum respectu Dei sit practica, quemadmodum pariter docet communissima scriptorum sententia contra paucos veteres Scholasticos (2). Et ratio est, quia et ipsæ creaturæ sunt operabile quiddam, dirigibile ac regulabile per scientiam; modus item, quo cognoscuntur a Deo, practicus est seu operativus, quia monstrat, quo pacto producendæ sint; ac demum finis immediatus et proximus scientiæ divinæ sub hac præcisa ratione est dirigere productionem creaturarum, quamvis fatendum est non hunc esse supremum earundem finem, utpote quæ ulterius

(1) *De verit.*, quæst. 3, art. 3.

(2) Apud Ruiz de Montoya, disp. 16, sect. 3 et 4.

Quorundam
est scientia
simpliciter
speculativa,

et quorundam
simpliciter
practica.

ordinantur ad gloriam extrinsecam Dei manifestando ejus attributa (1).

17. Hic autem quæri posset α) primo, darine possit scientia practica in Deo respectu suorum actuum. Quæ controversia ut melius capiatur, recolendum animo est, cognitionem bifariam esse posse practicam, per *modum prudentiæ ac per modum artis*. Prudentia dicitur recta ratio *agibilem*, ars vero recta ratio *factibilem* (2), sed quoniam discrimen inter *actionem* et *factionem* non uno modo explicatur, ut alibi docuimus (3), commodius videtur, ut nunc distinguamus prudentiam et artem per ordinem ad practicum morale et artificiale. Prudentia enim continet practicum morale, respicique rectitudinem morum, docendo quo pacto actio exercenda sit secundum regulas honestatis; at vero ars importat practicum artificiale, ac docet, quo modo actiones fiant secundum regulas artis (4). Jam per modum artis facile intelligitur, divinam scientiam esse practicam in ordine ad operationes ad extra, «quia cognoscit, non solum quasi speculando et contemplando quidditatem et proprietates rerum, sed etiam cognoscendo modum, quo fieri debent, quod est proprium illius scientiæ practicæ, quam *factivam* vocant, et est propria et propriissima ars» (5). Et ita etiam in sacris Litteris divina sapientia dicitur *omnium artifex* (6); et alibi quæritur: *Quis illorum, quæ sunt, magis quam illa artifex?* (7).

Sed quid dicendum de scientia practica per modum prudentiæ? Existimat Doctor Eximius, divinam scientiam posse considerari ut practicam hoc modo respectu ipsiusmet voluntatis divinæ quoad actus liberos ut sic seu quoad determinationem eorum. Quis enim negare potest, actus illos esse

An dñi
possit in Deo
scientia practica
respectu
suum actuum.

(1) Vide Ruiz de Montoya, loc. cit., sect. 4, ubi et fuse hæc demonstrantur et ab adversariorum telis vindicantur sect. 8 ejusdem disputationis.

(2) Vide Aristotel. *Ethicor.*, lib. 6, cap. 4 et 5; *Politicor.* lib. 1, cap. 3.

(3) Vide *Logic. Major.*, num. 258, pag. 609 seqq.

(4) *Clr. Logic. Major.*, num. 258, pag. 908.

(5) Suarez, *De Deo*, lib. 3, cap. 4, num. 9.

(6) *Sapient.*, cap. 7, vers. 21.

(7) *Sapient.*, cap. 8, vers. 6.

prudētissimos, et ut tales fuisse a Deo præcognitos et præjudicatos prius ratione, quam sint, secundum liberam determinationem? Nam quod illi actus sint honestissimi et conformes divinæ bonitati, manifestum est. Quod vero præjudicentur ut tales prius ratione, quam determinantur, etiam videtur clarum, quia scientia illa naturalis est, et naturalia sunt priora liberis. Ergo ante liberam determinationem antecedit in scientia Dei hoc iudicium practicum: *Velle hoc vel illud rectum erit secundum prudentiam, liberalitatem vel justitiam.* Ergo tale iudicium recte dicitur practicum et prudentiale (1). Sic ergo licet scientia, quam Deus habet de se ipso deque his, quæ intra ipsum sunt necessario, practica esse non possit per modum artis, nihilominus videtur posse esse practica per modum prudentiæ comparatione actuum et determinationum liberarum.

Hanc tamen doctrinam non sine distinctione admittit P. Didacus Ruiz de Montoya ob eam rationem, quia volitiones liberæ Dei non sunt reapse dirigibiles secundum honestatem, per scientiam suam, propter essentialem videlicet, qua informantur, honestatem, a qua metaphysice repugnat illas deflectere. Præterea quamvis volitiones creandi et gubernandi creaturas sint liberæ quantum ad harum productionem vel gubernationem, sed non sunt liberæ quantum ad honestatem intrinsecam. At nihil potest esse objectum scientiæ practicæ, nisi potuerit aliter se habere. Quare concludit prædictus Auctor, divinam scientiam non esse practica per modum ethicæ prudentiæ, quæ non alienas, sed proprias dirigit operationes ad honestatem (2).

Concedit tamen divinam scientiam practica esse per modum prudentiæ, sive prout gubernat universum, sive prout dirigit angelos et homines, ut prudentur operentur, ac proinde considerari posse ceu prudentiam œconomicam vel domesticam et politicam aut civilem. «Deus enim per suam prudentiam, inquit, ad honestum bonum virtutis dirigit operationes suæ domus sive familie, quæ est Ecclesia, maxime vero pusilli gregis prædestinatorum. Et quantum ad

(1) Suarez, *De Deo*, lib. 3, cap. 4, num. 7; ac lege etiam, num. 8.

(2) Vide Ruiz de Montoya, *De scient. Dei*, disp. 16, sect. 5, num. 5. Cfr. num. 9 et 10.

hoc divina scientia se habet per modum œconomicæ, quod nomen a Patribus frequenter tribuitur operibus providentiæ supernaturalis, potissimum Incarnationis» (1). «Per modum autem politicæ seu civilis prudentiæ practica est etiam divina scientia, quatenus universum mundum et homines, etiam externos Ecclesiæ infideles ac reprobos, quantum est ex parte suarum legum et auxillorum dirigit ad bonum honestum et ad finem totius reipublicæ creatæ, qui est major Dei gloria per ostensionem attributorum et salutem prædestinatorum» (2).

Verum alii non admittunt hanc Ruizii de Montoya limitationem, ac nominatim qui negant ad praxim requiri, ut sit actus vel opus liberum, in quorum numero sunt inter alios PP. Ludovicus de Molina (3), Gabriel Vazquez (4), et Antonius Bernaldus de Quiros (5), Oviedo (6), Arriaga (7), Hurtado (8) et Soarez lusitanus (9). Hi enim non aliud in hac parte requirunt ad praxim vel cognitionem practica, nisi ut sit actus vel opus vere dirigibile per imperium voluntatis (10), quamvis illud sit necessarium. Ex quo capite negant cognitionem, per quam procedit Verbum divinum a Patre, esse practica, quia processio divinæ Personæ non dirigitur, nec imperatur a voluntate. Quidquid de hoc sit, ex alio capite posset forte melius impugnari limitatio a P. Didaco Ruiz de Montoya apposita; quia nimirum, quamvis verum sit, non esse in Deo libertatem contradictionis respectu actuum prudentiæ, quatenus nempe possint esse vel honesti et recti vel etiam non honesti nec recti, at videtur adesse omnino libertas specificationis aut contrarietatis, quandoquidem potest Deus circa idem objectum diversimode operari rectissime prudentissimeque, ut vere sit locus directioni atque electioni

(1) Id. *ibid.*, num. 6. Cfr. disp. 2, sect. 5, num. 12, 13.

(2) Id. *ibid.*, num. 7. Cfr. num. 8.

(3) In 1.^{am} part., quest. 1, art. 4, disp. 1.^a et 2.^a

(4) In 1.^{am} part., disp. 8, cap. 5.

(5) *De Deo*, quæst. 14, art. 10, num. 178; et in *Curs. philos.*, disp. 13, sect. 3 et 4.

(6) *Logic.*, controver. 1, punct. 2, num. 10.

(7) *Logic.*, disp. 1, sect. 4, sub. sect. 3.

(8) *De anim.*, disp. 11, sect. 2.

(9) *Logic.* tract. 1, provenial., disp. 1, sect. 1, paragr. 5.

(10) Cfr. *Logica Major*, num. 255, pag. 903-904.

liberæ. Verum maneat de hisce iudicium penes sapientiores.

Utrum
scientia Dei
possit esse
practica,
sive prout
sit simpliciter
intelligentiæ,
sive prout
sit visionis.

18. Quæri potest β) secundo, utrum scientia Dei possit esse practica, sive prout est simpliciter intelligentiæ, sive prout est visionis. Quæstio hæc arctissime connectitur cum illa alia inferius tractanda, an videlicet et qualis scientia Dei sit causa rerum. Quod ergo attinet scientiam simpliciter intelligentiæ, tametsi ea sub uno respectu speculativa sit, quatenus nempe est notitia perfectissima essentialium proprietatumque quorumlibet possibilium (1); sub alio autem respectu est practica, ut evidenter patet in illis possibilibus, quæ Deus creare decernit. Talis enim scientia est in primis de re operabili ab ipso sciente, et respicit objectum modo operabile, quia ostendit, quo pacto creandus et gubernandus erit mundus, ac tandem habet pro fine proximo possibilium ejusmodi creationem. Quare scientia, quam Deus habet possibilium, quæ creare decernit, simpliciter practica dicenda est, in quantum est de re operabili, et modo operabili et directa in operationem (2).

At vero scientia simpliciter intelligentiæ respiciens pure possible est quidem practica ex parte objecti et modi, non autem ex parte finis: quapropter practica tantum dicenda est secundum quid. *De his, quæ potest quidem (Deus) facere*, inquit S. Thomas, *sed secundum nullum tempus facit, non habet practicam scientiam, secundum quod practica scientia dicitur a fine. Sic autem habet practicam scientiam de his, quæ secundum aliquod tempus facit* (3). Idemque omnino videtur expressisse, cum hæc alibi scripsit: *Eorum, quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, Deus non habet practicam cognitionem, nisi virtute tantum* (4). Nam ex mente Aquinatis illa est scientia virtute tantum practica seu operativa, quæ non est actu practica seu operativa, nimirum quæ non habet adjunctum decretum divini voluntatis, quo ad actualem operationem dirigatur. Cum

(1) Vide S. Thom., *de verit.* quest. 3, art. 3 corp.

(2) Vide S. Thom., loc. sup. cit. corp. et ad 1.um, 2.um et 3.um.

(3) S. Thom. 1 p., quest. 14, art. 16 corp.

(4) S. Thom. 1 p., quest. 15, art. 3, ad 2.um Cfr. *de verit.* quest. 3, art. 3 corp., et ad 2.um et 3.um

enim Deus libere operetur ad extra, sola ejus cognitio, quantumvis practica ex parte objecti et modi, non sufficit ad hoc ut determinet operationem, donec accedat actus voluntatis: unde in scientia possibilium adest totum illud, quod requiritur ex parte scientiæ ad productionem illorum, sed deest applicatio potentiæ ad causandum et efficiendum actu. Et hoc est, quod alii solent significare dicentes, scientiam possibilium per se esse remote duntaxat atque in actu primo practicam et operativam, fieri autem proxime atque in actu secundo operativam per decretum efficax divini voluntatis. Audiatur Angelicus: *Cognitio practica dicitur ex ordine ad opus: quod contingit dupliciter, quandoque in actu, quando scilicet ad aliquid opus actu ordinatur, sicut artifex, præconcepta forma, proponit illam in materiam inducere; et tunc est actu practica cognitio et cognitionis forma. Quandoque vero est quidam ordinabilis cognitio ad actum, non tamen actu ordinatur, sicut cum artifex excogitat formam artificii, et scit per modum operandi, non tamen operari intendit; et certum est, quod est practica habitu vel virtute, non actu. Quædam ergo cognoscit (Deus) ordinando ea ad hoc, quod sint secundum quodcumque tempus; et horum habet practicam cognitionem in actu. Quædam vero cognoscit, quæ nullo tempore facere intendit, scit enim ea, quæ nec fuerunt, nec sunt, nec erunt....; et de his quidem habet scientiam in actu, non autem actu practicam, sed virtute tantum* (1).

Et quoniam scientia, quæ solum ex objecto vel ex modo est practica, est secundum quid speculativa et secundum quid practica; ut autem sit simpliciter practica, requiritur, ut ordinetur ad operationem, quemadmodum superius notavimus ex S. Thoma (2): plane constat, cur scientiam possibilium S. Doctor vocare sine contradictione potuerit *speculativam* (3), vel *aliquo modo speculativam* (4), intelligendo videlicet illam speculativam secundum quid, quia quamvis ordinabilis sit ad opus, non tamen actu ordinatur per voluntatis decretum.

(1) S. Thom., *De verit.* quest. 3, art. 3 corp. Cfr. ad 6.um

(2) S. Thom. 1 p., quest. 14, art. 16.

(3) *De verit.* quest. 2, art. 8 corp.

(4) *De verit.* quest. 3, art. 3, ad 1.um et 2.um Cfr. inferius dicenda de divinis ideis.

Jam quod pertinet ad scientiam visionis, eam non esse per se practicam, docent communissime auctores nostri, et nos cum illis mox probabimus, cum inquirendum erit, *quoniam scientia sit causa rerum*: nam perinde est investigare, an scientia visionis sit causa rerum, et an sit scientia practica.

19. Quæri potest γ) utrum cognitio malorum revocari possit ad scientiam practicam. Affirmative respondet S. Thomas, quia *mala licet ab eo (Deo) non sint operabilia, tamen sub cognitione practica ipsius cadunt, sicut et bona, in quantum permittit, vel impedit, vel ordinat ea; sicut et agritudines cadunt sub practica scientia medici, in quantum per artem suam curat eas* (1). Quam doctrinam præclare exponit Didacus Ruiz de Montoya hisce verbis: «Non eodem modo practica est scientia Dei comparatione peccatorum, sicut comparatione bonarum operationum. De istis enim dicitur, quomodo Deus possit esse causa illarum, prædefiniendo, excitando, cooperando. De peccatis autem dicitur potius, Deum non posse causam et auctorem esse illorum.... Nihilominus Dei scientia dicitur, quomodo possit concurrere ad materiales actiones peccatorum, ita ut ad eas non determinet creatam voluntatem, sed illi relinquat integram potestatem se continentis a talibus actionibus; insuper quales occasiones et exteriora objecta possit offerre. Tertio dicitur eadem scientia, quomodo et propter quos fines sit permittenda malitia ex illis actionibus necessario consequens. Quarto dicitur, quæ bona et quomodo possint ex peccatis elici. Quinto dicitur, quomodo peccatorum inordinatio revocari possit ad ordinem per supplicium aut poenitentiam» (2).

20. Quinto dividitur scientia divina in *scientiam approbationis et simplicis notitiæ*. Prima versatur circa bona, quæ non potest Deus non voluntate sua probare: quo pacto vidit Deus *cuncta, quæ fecerat, et erant valde bona* (3). Scientia simplicis notitiæ versatur circa ea, quæ Deus, licet cognoscat, non tamen probat, qualia sunt v. g. peccata. Quare scientia

Scientia
approbationis
et simplicis
notitiæ.

- (1) S. Thom. 1.^a p., quæst. 14, art. 16 fin. corp.
(2) Ruiz de Montoya, disp. 16, sect. 7, num. 1-2.
(3) Genes. cap. 1, vers. 31.

simplicis notitiæ dicitur notitia rerum non continens earumdem per divinam voluntatem approbationem; scientia vero approbationis est notitia rerum adjunctam habens earumdem complacentiam et approbationem. Siquidem, docente Aquinate, *scientia simplicis notitiæ communis est omnibus bonis et malis, scientia autem approbationis est bonorum tantum* (1); vel, ut scribit S. Bonaventura, *notitiæ approbationis connotat complacentiam voluntatis: hæc non cognoscit Deus omnia, quia nec mala nec malos, sed tantum bona et bonos* (2). Et Magister Sententiarum: *Cognoscit ergo Deus, inquit, et bona et mala per scientiam; sed bona cognoscit etiam per approbationem et per beneplacitum, mala vero non. Unde Cassiodorus* (super Psalmo 16) *dicit: Peccata abscondita Deo sunt, quia non novit, id est, non approbat. Et ex eo sensu Augustinus dixit ea abscondita a lumine Dei. Qui etiam in libro ad Eudodium* (al. ad Elvidium, epist. 102) *insinuat cognitionem Dei variis modis accipiendam, inquit: Si ad scientiam referas, non ignorat Deus aliquos vel aliquas, qui tamen in judicio quibusdam dicit: Non novi vos* (Matt. cap. 7, vers. 23). Sed eorum improbatio hoc verbo insinuata est. *Eccc non cognoscere dicitur Deus, quæ non approbat, quæ ei non placent* (3).

Porro ea, quæ quamvis a Deo probe cognoscantur per simplicem notitiam, non possunt tamen approbari, *nesciri* dicuntur per metaphoram. Nam *nescire dicitur dupliciter: uno modo metaphorice, ad similitudinem nescientis se habere. Et sic ipsum reprobari Dei nescire dicitur, quia malos a gloria sua excludit, sicut aliqui ignotos a secretis suis excludit. Et per oppositum Deus dicitur scire, quæ approbat, etc.* (4). Quare scientia approbationis et simplicis notitiæ distinguuntur per connotationem vel non connotationem ad voluntatem Dei, quemadmodum patet ex præmissa declaratione, ac discrete docetur ab Angelico Magistro (5).

21. Quæri autem potest, utrum scientia approbationis identificetur cum scientia visionis, an vero sit ab illa distincta.

Utrum
scientia
approbationis

- (1) S. Thom. de verit., quæst. 7, art. 8.
(2) 1.^a dist. 30, art. 1, quæst. 2 corp.
(3) Magister Sentent. 1.º dist. 36, paragr. Post prædicta queritur.
(4) S. Thom. 1.^a dist. 36, quæst. 1, art. 2 corp.
(5) De verit. quæst. 3, art. 3, ad 8.um

identificatur
cum scientia
visionis.

Qua de re P. Didacus Alvarez, e Sacro Prædicatorum Ordina, apud P. Didacum Ruiz de Montoya (1) existimavit scientiam approbationis non distingui a visionis scientia, sive ex parte scientis, sive etiam ex parte ipsius objecti cogniti, «unde neque mala neque peccata excipit a scientia approbationis, quoniam Deus videt illa de facto committi». Hæc autem sententia rejicienda prorsus videtur, quia Deus approbare nequit peccata, quæ tamen profecto videt, sed reprobare, atque abominatur, ut novimus ex Patribus sacrisque Literis. Quare Magister sententiarum seu Petrus Lombardus, S. Thomas et S. Bonaventura in modo laudatis locis disertè mala excludunt a scientia approbationis. Ergo mala actu existentia, licet sint objectum visionis divinæ, non terminant scientiam approbationis, et consequenter nequeunt scientia visionis et approbationis objecto penitus convenire. Plane autem abuteretur vocabulis, qui ut defendat identitatem scientiæ visionis cum approbationis scientia, nomen *approbationis* extenderet ad quamlibet voluntatem efficacem Dei, quæ quidem respectu bonorum sit vera approbatio, qualem omnes intelligunt, at respectu malorum culpæ sit permissio, ita ut nominæ scientiæ approbationis significetur scientia habens adjunctam efficacitatem voluntatis, sive positive ac directe decernentis, sive mere permittentis, quemadmodum loquitur Joannes a S. Thoma (2). Si ita res re haberent, sola possibilia excluderentur a scientia approbationis.

Quanam
comprehendatur
scientia
approbationis.

Secunda sententia est P. Didaci Ruiz de Montoya et aliorum, secundum quam scientia approbationis non est scientia visionis, quantumcumque limitetur visio ad bona solummodo, quæ Deus fieri vult; sed approbationis scientia est simplex intelligentia, prout dicitur, quomodo faciendæ sint talia bona, concurruntque dirigendo decretum efficac illa producendi (3). Vel, ut alii loquuntur, scientia approbationis est scientia possibilitium practica et in actu secundo, quatenus nempe, accedente divino decreto, applicatur ad directionem operis boni faciendi, et sic redditur suo modo causa illius de facto

- (1) *De scient. Dei*, disp. 18, sect. 3, ab initio.
- (2) *Curs. Theolog.*, tom. 1, *De Deo*, disp. 18, art. 3 init.
- (3) Ruiz de Montoya, loc. cit., num. 17 seqq.

in tali temporis differentia, pro qua dirigit potentiam exsequentem. Nam notitia possibilitium, si spectetur prout idonea ad dirigendam operationem, qua creaturæ producuntur, semper quidem est practica, sed, donec accedat decretum efficac de re faciendæ, solum est practica remote atque in actu primo. «At per decretum accedens fit, ut Deus quodammodo approbet suam illam scientiam, nolique illam tantum esse in actu primo practicam et re ipsa infæcundam» (1). Et nescio, annon hæc fuerit opinio S. Thomæ, quando in hunc modum scripsit: *Manifestum est, quod Deus per intellectum suum causat res, cum suum esse sit suum intelligere: unde necesse est, quod sua essentia sit causa rerum, secundum quod habet voluntatem conjunctam. Unde scientia Dei, secundum quod est causa rerum consuevit nominari scientia approbationis* (2). Hæc ergo opinio sic explicata duo supponit; alterum, scientiam approbationis esse practicam seu causam rerum; alterum, scientiam, quæ est causa rerum, non esse scientiam visionis.

Tertia sententia est media, quam tuetur inter alios P. Franciscus Suarez, scientiam approbationis esse tum scientiam visionis, terminatam ad bona, in quibus Deus complacet, tum etiam scientiam possibilitium, quatenus conjunctum habet aliquem actum approbationis ex parte voluntatis decernentis aliquid facere ex directione talis scientiæ possibilitium, quemadmodum rem declarabat præcedens opinio (3).

Probatur hæc doctrina quoad primam partem ex testimoniis quorundam Patrum et Scripturæ. Nam scientia approbationis procul dubio videtur indigitari testimonio illo *Genesis: Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, et erant valde bona* (4). Atqui sermo ibi est de bonis actu existentibus. Unde scriptor antiquos: *Videre Dei*, inquit, *est actu bona approbare, sicut illud est in Genesis: Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, et erant valde bona, id est, intelligentibus bona demonstravit.*

- (1) P. Theophil. Raynaud., *Theologia*, dist. 8.^a, art. 4, num. 51.
- (2) S. Thom. 1 p., quest. 14, art. 8 fin corp.
- (3) Vide Suarez, prolegom. 2.º in tractat. *de Gratia*, cap. 10, num. 19. Cfr. *De Deo*, lib. 3, cap. 4, num. 11.
- (4) *Genes.* cap. 1, vers. 31.